

корисно. З таким настроем ішли всі мої однокласники. Проте, ми помилилися: урок проводив той же козак, що вів «урок мужності». Звісно, він говорив, що то п'ють і курять лише «укропи», що «через це і почалася війна, а наші усі тверезі». Через деякий час на вулицях Антрациту вже висіли гасла з написами «Руський – значить тверезий», «Тверезість – вибір сильних» тощо. Звісно, я не маю нічого проти цього, але якби ці постулати наслідували й самі козаки. Адже нерідко можна було побачити п'яних людей у військовій формі. Два рази до мене чіплялися такі персонажі зі своєю «філософією». Це, звісно, виглядало смішно, однак, мені kortilo швидше закінчили розмову й піти подалі.

Нарешті, з осені 2016 року у школах обов'язковим стало прослуховування гімну ЛНР, але це було вже без мене, бо ми на той час переїхали на звільнену територію, і я став учитися в українській школі. «Учнів кожний день о восьмій п'ятнадцять виводять на шкільне подвір'я та вмикують гімн», – розповідають мені колишні однокласники.

І настанок. Усе своє життя я боявся війни. Я багато чув про жахи Другої світової і навіть не міг уявити, що війна може прийти і в наш дім. Усе ж таки вона прийшла. Через війну я мав покинути рідне місто, друзів, деяких родичів. І весь цей час я сподіваюсь, ні – вірю, що війна колись закінчиться, окупанти зникнуть, і ми повернемося до Антрациту.

У які моменти відчувалася
відсутність людини?

Ще впливуло на рішення
захистити Україну?

Розділ 4. Мій батько (був) на війні. Історія дітей воїнів АТО

Яким є ставлення сім'ї
та навколишніх до цього?

Як вдавалося
підтримувати зв'язок?

Я боюся цієї війни...

**Боровик Ілля
м. Суми**

Світ, у якому ми жили зі своєю родиною, був чудовим, різnobарвним і прекрасним. Навколо нас вирувало щасливе життя: росли і навчалися діти, працювали дорослі, а над головою було чисте і безкрайнє небо. Ми ходили з татом і мамою разом відпочивати до парку. Батько навчав мене рибалити, саджати дерева, майструвати. І мій молодший братик все за нами повторював. Йому подобалося сидіти у тата на ший, а я йшов поруч із ними, міцно тримаючи його за руку. Коли вся родина збиралася разом, нам було дуже весело. Але все прекрасне було закреслене одним страшним словом – ВІЙНА.

В ту хвилину, коли мова йде про захист Батьківщини, про порятунок свого народу, багато людей не думають про власне життя. У бій готові йти ті, хто ніколи до цього не брав у руки зброю, ті, про кого говорять, що вони «і мухи не скривдять». Ось і мій татусь опинився серед цих людей. Він пішов на захист своєї Вітчизни за величчям серця, не знаючи нічого про військові будні.

До війни він був людиною дуже мирної професії – рубальником металу. Працював на заводі СМПО «Фрунзе». Коли йому вручили повістку, він, не задумуючись, пішов захищати рідну землю. Тато не шукав ніяких причин, щоб не йти на війну, бо він хотів захистити, в першу чергу, свою родину: мене, моого молодшого братика, маму, дідуся, бабусю, і звичайно, Україну. Він говорив, що все зробить для того, щоб ворог не дійшов до нас. І тато стримав своє слово. Він і досі в зоні АТО, де захищає нас, нашу державу.

Коли тато приїздить у коротку відпустку додому, він радіє з того, що будинки стоять цілі і неушкоджені. Адже в зоні АТО бачить тільки руїни і зруйновані краєвиди.

Я думаю, війна розпочалася лише тому, що хтось не зміг щось поділити, не зміг мирно домовитись про щось. І, як наслідок, приніс смерть, біль, втрату найближчих.

Згодом я зрозумів, що війна – це найстрашніший злочин проти людства. На ній гинуть діти, дорослі і люди літнього віку. Вони не мають ніякого відношення до війни, їм просто не пощастило. Не пощастило нарідитися в цей час і в цьому місті. Війна позбавляє людей даху над головою, звичного життя, роботи, навчання і радості. У період війни мирні люди не живуть, а виживають. І я часто плачу, бо хвилююся за татка. Як він там? Без нас, без родини?.. Люди, виживаючи, намагаються сховатися від обстрілів і вибухів над головою. Багато родин були змушені тікати,

рятуючись від пострілів, залишаючи все своє майно. Тому військові, які захищають свій дім, без сумніву, заслуговують на повагу.

Війна залишає за собою велику чорну пляму: зруйновані будинки, вулиці, заводи, міста і села, а слідом за ними – і людські долі. Хтось не дочекався батька і сина. Дуже багато військових повернулися з війни інвалідами.

На питання: «Як ти ставишся до війни?» у мене є тільки одна відповідь: «Я її дуже боюся!». Це страх за мою родину. Але найбільше – за моого батька, який і досі там. Він нас захищає, не пускаючи ворогів далі.

Я пишаюся своїм татком. Він – мужня, безстрашна людина, патріот України. За бойові подвиги його нагороджено трьома медалями і винесено багато подяк. Його вчинки вчать нас любити свою Батьківщину і ставити її інтереси вище своїх власних, а головне – зробити все можливе, щоб зберегти країну, її народ і культуру, захистити її інтереси та кордони. Одна людина є лише маленькою частинкою свого народу, і вона жертвує собою заради загального благополуччя держави.

Я хочу, щоб ніколи не було війни, щоб усі люди жили мирно, спокійно і щасливо. Роздуми про останні події в Україні надихнули мене на поетичні рядки:

Війна – це зло, війни не треба!
Ми любим мир і чисте небо.
В цей день я хочу дати наказ:
«Щоб не було війни у нас!»
Не треба вибухів і стрілянини,
Щоб не втрачать своєї родини!

Про надію

Довганик Уляна

Життя моєї сім'ї до війни було дуже хорошим. Ми завжди спільно гуляли, грали і веселились. У вихідні дні переглядали фільми і мультфільми, а теплими літніми днями збиралися всією сім'єю у саду і влаштовували пікніки...

А потім мій батько став захисником України. Він сказав, що повинен поїхати на Схід разом зі своїми колегами. Спочатку я не надала цьому значення, але в останні дні, коли тато збирав усі необхідні йому речі, мені стало не тільки сумно, але і страшно.

Всі наші родичі з цього приводу реагували по-різному: хвилювалися, боялися, але старалися підтримувати одне одного. Тема війни виринала і під час обговорень новин дня після вечері. Наприклад, батьки пояснювали, чому не можна чіпати незнайомі предмети або розмовляти з незнайомцями.

З початком війни ставлення навколоїшніх до мене не дуже змінилось. Просто друзі уникали цієї теми в моїй присутності, а вчителі, навпаки, розпитували про тата чи не щодня.

Я думаю, що події на Сході України негативно впливають на розвиток українського суспільства. Кожного дня помирає та отримує поранення багато людей. Безліч зруйнованих будинків, в яких зовсім нещодавно вирувало життя, перетворилися на пустку. Проте, будинки можна побудувати нові, а втрачені життя нам не повернути, як не повернути також сміх і радість в родині, де діти не дочекалися свого тата.

З моїм батьком ми інколи зв'язувалися через Skype, бо з мобільного телефону розмовляти було заборонено. З першого дня його відсутності мені стало важко. Зазвичай, саме тато будив мене зранку і відвозив до школи, але тоді все змінилося.

Багатьом не зрозуміти, як це, коли рідна людина знаходиться за тисячі кілометрів від тебе, і коли ти розуміеш, що в будь-який момент там можуть обстрілювати українські позиції, і тато може не повернутись додому... Втім, саме завдяки його вчинку я усвідомила, що бути справжнім патріотом – означає любити свій народ і Батьківщину, а також жити заради власного краю. У наші дні з уст багатьох людей звучить безліч слів про те, як вони люблять свою державу і готові покласти за неї життя, але, на жаль, більшість цих слів – просто брехня. Тому справжній патріот повинен бути сильним не тільки словом, але і ділом.

І, знаєте, якби у мене з'явилася можливість щось сказати своїм співвітчизникам, це були б такі слова: вірте і надійтесь, що рідна для вас людина жива і здорована. В якій би життєвій ситуації ця людина не була: чи на війні, чи далеко від рідного дому, завжди вірте і сподівайтесь, що вона жива.

Я так хочу побачити мамину посмішку!

Лебідь Руслана
с. Гвардійське (Хмельницька область)

На Хмельниччині розкинулось мальовниче село Гвардійське. Тут у кожному дворі щовесни зацвітають пахучі сади. У моєму селі протікає славнозвісна річка Смотрич. І люди у нас добрі, прості, працьовиті, умілі та тямущі.

Село Гвардійське має славну історію. На його місці стояло містечко Фельштин – повітовий і районний центр. Тут проходили великі ярмарки. А отримало свою сучасну назву у 1954 році в честь гвардійців, які звільнили населений пункт від німецько-фашистських загарбників. У селі розташована архітектурна пам'ятка – костел імені Святого Войцеха. На території останнього побудували для дітей ігровий майданчик. Я з друзями люблю туди ходити відпочивати. Там дуже гарно. Народилася я в цьому красивому селі у травні 2008 року, коли природа квітне.

У 2015 році я пішла навчатися до Гвардійської гімназії. На даний момент навчаюся в 4 класі. Проживаю на мальовничій вулиці, яку жителі села називають «на горбанівці» або «на горбах». Тут завжди жили працелюбні українці, які, у випадку небезпеки, ховалися за мурами. На жаль, мури з плинном часу не збереглися. Лише частково можна побачити вали. Живу я з мамою та батьком.

Коли у 2014 році на Сході України розпочалися криваві бойові дії, мій батько не міг залишитися осторонь.

Для того, щоб війна не поширилась далі по Україні, щоб ворог не ходив вільно по нашій землі, він пішов добровільно до війська та перебував на навчанні у м. Володимир-Волинську, звідки поїхав у зону АТО.

Татусь часто дзвонив додому, щоб ми не хвілювалися, говорив що люди тут добрі і їм допомагають з харчами. Коли мама чула по телефону вибухи та постріли, батько говорив, що він на підготовці, навчається і вимикає телефон. Просив не телефонувати, бо зайнятий, і сам подзвінить, коли буде мати час. Мама йому не вірила, і в такій ситуації почала дзвонити до його друзів, до військкомату, та дізналася, що він вже три місяці як на Сході України, та ще й на самій передовій. Якщо тато не дзвонив, то я бачила у маминих очах хвилювання і сльози. Я також з батьком розмовляла по телефону.

Тато розповідав чимало цікавих історій з передової. Наприклад, у нього був собака на ім'я Мішка. Тато його так назвав через м'яку, довгу шерсть. Собака не давав батькові проходу, постійно хотів гратися. Він неодноразово попереджав татуся і інших його побратимів про обстріли.

Якщо Мішка просився, скавчав у бліндажі, то бійці вже знали, що ось-ось полетять снаряди.

Я дуже хотіла, щоб тато забрав цього маленького героя додому, та, на жаль, у нього не було для цього можливості. Він досі згадує зі смутком в очах про доброго, щирого, надійного друга Мішку.

Багато чого цінного, проте, такого простого, ми дізналися у цей нелегкий для нашої сім'ї період. Розлука з батьком, яку ми пережили з мамою, здавалася вічністю. Повертаючись зі школи, прокидаючись зранку, лягаючи спати, я запитувала маму: «Коли приїде татусь?», «А татко дзвонив?», «А ти передавала привіт від мене?», «Ти говорила йому, що я за ним сумую і дуже люблю?»...

Одного разу татко приїхав у відпустку зі своїми побратимами Сергієм Салом та Олександром Шкараном. Ми з мамою були раді їх бачити вдома. Десять днів я не відходила від тата ні на крок. Татусь розповідав, що одного разу, коли перебували на позиціях поблизу Мар'їнки, потоваришували з місцевою сім'єю. У них була дочка, десятирічна Оксана. Коли вона вистрибувала моєму татусеві на руки і обіймала його, він згадував мене з радісною думкою, що скоро побачить свою доню.

І знову тато відправився в дорогу, поїхав на Схід. Коли приїде черговий раз, не знаємо, але ми його завжди з нетерпінням чекаємо.

Перебував він і в Маріуполі, телефонував нечасто, розповідав не все, щоб ми не хвілювалися. Дні тягнулися дуже довго. Одного разу, прийшовши зі школи, я побачила метушливу маму. Вона складала у сумку платку і теплі речі. Я запитала її: «Що ти робиш?». Мама обійняла мене і сказала, що телефонував батько. Йому потрібні певні речі, які потрібно переслати. Я запитала, чи можна мені пойхати у цій посилці до тата, адже я так сумую за ним. Матуся обійняла мене ще раз і відповіла, що вона теж сумує за ним, але ми маємо чекати його вдома.

Вдруге тато приїхав у відпустку з нагородою у 2015 році. Він часто розповідав про своїх побратимів і те, які вони щирі та вірні. Крихтою хліба та чашкою чаю завжди раді поділитися. У бою ніхто не відступав, усі стояли до останнього. Потім разом раділи маленьким перемогам.

Я не побажала б ні кому пережити те, що пережили ми з мамою, коли батько був на війні. Ці два роки здавалися нам вічністю. Скоріше б ця війна закінчилася! Зараз наш татусь вдома, він неодноразово згадує події, які тоді пережив, своїх побратимів, тих, котрі вже вдома, і тих, хто обороняє наш спокій на Сході України. Я ж лише хочу миру і знову побачити мамину посмішку!

Мій тато. Мій Герой

Мойсеєва Тетяна
м. Берислав (Херсонська область)

Життя моєї сім'ї до війни було дуже спокійним, урівноваженим, тому що все ми звикли робити разом, без жодних відмовок, постійно допомагаючи одне одному і ніколи не залишаючись останоною. Моя родина складається з тата Михайла, мами Олени, братика Жені і мене. Сім'я є дуже простою: тато перед службою в армії працював у школі (робітником), мама – прибиральниця в нашій школі, а брат вступив до Бериславського медичного коледжу по спеціальності «Лікарська справа», де навчається і сьогодні, а я перебувала в 4 класі.

Коли я задумуюсь над тим, кого можна вважати патріотом, то одразу думаю про людину, яка любить свою Батьківщину, проявляє відданість власному народу і, при необхідності, може в будь-який час стати на захист кордонів рідної землі.

Саме так вчинив мій тато, Мойсеєв Михайло Петрович, з вересня 2016 року. На даний час він продовжує охороняти кордони нашої держави в зоні АТО.

На такий вибір, служити та захищати Батьківщину, вплинуло бажання жити у вільній та незалежній Україні, а також любов до того, що його оточувало.

Я пишауся своїм татом, адже він захищає не тільки мене, а й всіх діток та людей України від загрози війни та сприяє, як і кожен воїн, становленню цілісності нашої держави і миру в Україні.

На цей вибір тата люди реагують по-різному. Так, рідні нічого не розповідають мені про ті події, в яких бере участь мій тато, але я відчуваю всією душою хвилювання мами в ті хвилини, коли тато довго не телефонує.

Самій мені дуже шкода людей, які потрапили під вплив проросійської пропаганди, під обстріли, і які втратили свої рідні домівки. Дуже хочеться, щоб ця війна, яка відбувається на Сході України, швидше закінчилася, відродилися Донецька і Луганська області, а Крим повернувся «додому». Хочеться також, аби наші люди знову могли без ризиків для життя і здоров'я милуватися незабутніми кримськими пейзажами, донецькими та луганськими степами.

У період відсутності тата справжнім порятунком були нечасті розмови по мобільному телефону та рідкісні хвилиинки, коли ми мали змогу поглянути на його втомлене обличчя через Skype.

В радісні моменти особливо відчувається відсутність рідної людини поруч – тата, хоча поряд завжди є мама, братик і бабуся. Але хотілося б,

аби ми і тисячі інших українських родин отримали, нарешті, можливість зустрітися знову, як колись.

Захисник «крайнього» блокпоста

**Тибур Роман
м. Львів**

Мене звуть Роман. Мій тато, Тибур Володимир, був на війні... Так, саме на війні, бо події на сході держави – це не АТО, а справжня кровопролитна війна, збитки від якої рахують у гривнях, доларах, євро, але не по людських тілах і душах.

2013 рік... Рівне, розплановане життя моєї сім'ї. Мама – медик, тато – столяр із «золотими руками», сестра Христя у садочку, а я – учень 4 класу. Проте, наші плани на відпочинок без кордонів ламає п. Янукович, євроінтеграції – «ні». Тоді я ще мало усвідомлював ці складні слова, та вже в лютому 2014 р., коли мама пакувала бинти, знеболюючі та збиралася на Майдан, після першого жорстокого побиття мітингувальників і вбивства Нігояна, мені вперше стало лячно. Коли у розстрільні дні Інститутської тато їхав у Київ – я боявся. Напевно, тоді я став дорослішати.

Патріотизм – що це для мене? Чи я патріот? Так, я можу це стверджувати у свої 13 років чітко і впевнено. Мій прадідусь Олійник Степан у 17 років вже був в'язнем НКВС за допомогу УПА, вся його велика родина була етапована до Сибіру у Кемерівську область, а він сам отримує 25 років табору суворої режими. Прабабця Качеровська Марія-Казимира, полька за національністю, разом із родиною, в якій були виключно дівчата, також відправляється на суворий «відпочинок» у Сибір, за криївку у стайні під підлогою, де ховались партизани. Далі – шахти, лісоповал, будівництво... Ці історії про прабабусю і прадідуся у нашій сім'ї передаються як історії становлення віри у світле майбутнє, волю та свободу. Мама завжди це нам розповідає як світлий приклад незламності духу. Саме тому непатріотичного виховання в мене й не може бути.

А тепер тато. Тато, який ніколи не кричить, завжди допомагає, одного дня просто їде з дому, їде туди, де вбивають...

2014 рік, серпень, мама, чомусь, плаче і тулиється до тата. Ми ще не знали, що якийсь папірець забере тата так надовго.

Батькові слова: «Діти, ви маєте бути чемними, слухати маму, бо я йду воювати за вас», я буду пам'ятати завжди. Він сказав, що слід на землі після нього вже залишається, що не повинні гинути діти 18-20 років, які ще не мають сім'ї та нащадків. Тоді я ще того зовсім не розумів. Тепер я ним пишаюся!

14 жовтня, Покрова. Звичайний «товарняк» везе 4-ий батальйон 24 бригади туди, де війна. Мама вже зовсім не плаче. Біля нас вона завжди усміхається і говорить, що тато дзвонив, коли ми спали, казав, що скучив, любить... Тепер я знаю, що це було зовсім не так: мама плакала ночами,

а тато не дзвонив тижнями. Ми не знали, куди саме він поїхав. Тато не говорив. Одного дня він подзвонив і сказав, що у них були журналісти, і їх покажуть по телебаченню.

«24 канал», репортаж Артема Лисака «31 блокпост. Остання фортеця». Мій тато усміхається, передає нам вітання, а мама плаче. Чому? Я не знав. Так ось же наш тато! Тепер я вже розумію, що це була «крайня» точка, «дорога смерті», оточення... Ми досі переглядаємо цей репортаж. Досі у мами течуть слізози. Сльози радості, що тато повернувся живим.

Друга поїздка на Схід – це Авдіївка. Місто, за яке й досі ведуться запеклі бої. Місто, в якому довкола розтяжки і проросійські налаштоване населення. Потім знову Луганщина: Сміле, Фрунзе...

За період татових ротацій, мені його бракувало практично завжди... Новий рік, Різдво, Пасха, Дні народження, мій випускний з молодшої школи, сестрин – із садочку... По можливості, тато дзвонив, питав за школу, за поведінку, чи слухаю маму, завжди наголошував, що я – єдиний чоловік на господарстві, а я дорослішав, як казала мама, «на очах».

Війна – це явище, яке завжди присутнє в обговореннях у нашій сім'ї. Я дуже люблю, коли до нас приїжджають у гості татові «хлопці». Я завжди їх слухаю з «відкритим ротом», розуміючи, що вони усі Герої, бо не побоялися, не відкупилися, а твердо та рішуче стали на захист України, свого та моого дому.

Зараз мій тато – студент Академії Сухопутних військ, курсант. Його «діти», як він називає свій взвод, у якому є керівником, – це хлопці, років на п'ять старші за мене. Вони є для мене прикладом, на який хочеться рівнятися. Вони кажуть, що отримують більше інформації від тата, аніж від деяких викладачів, котрі про війну та військові дії знають лише з книжок.

Мій тато – справжній приклад для наслідування, людина, яка у 35 років вирішила віддати себе повністю війську. Мені і зараз його трохи не вистачає. Інколи я його, здається, ревную до його курсантів, але дуже ним пишаюся!

Напевно, я б сказав своїм одноліткам: «Цінуймо, любімо своїх тата і маму, бо коли вони є кожного дня, то просто є, а тоді, коли відсутні – то по-справжньому потрібні!».

Кривава «Кримська весна»

Дръоміна Яна
м. Миколаїв

«Війна – це коли за інтереси інших
гинуть абсолютно безвинні люди».
Вінстон Черчилль

В історії кожної держави, рано чи пізно, настають важкі часи (революція, криза тощо). Та найстрашніше, що може статися з державою – війна. Саме такі часи зараз доводиться переживати нашій країні, часи, коли країна-сусід посягнула на нашу територіальну цілісність, свободу і незалежність. Хочеться розповісти свою історію, про те, які гіркі спогади ця війна залишила у моєму житті...

Коріння моєї родини бере початок у Запорізькій області. Саме там народилася я, мій тато й мама. З 2002 року (коли мені виповнився 1 рік), ми з сім'єю переїхали до Криму, а саме до смт. Новофедорівка Сакського району. Такий собі невеликий, затишний куточек на заході півострову (який пізніше буде тісно пов'язаний з війною). Незважаючи на те, що там ми не мали ні родичів, ні знайомих, ми швидко пристосувалися до нового життя. Мої батьки стали військовослужбовцями, гідно виконуючи обов'язки представників Збройних сил України. За 12 років життя на півострові ми вже відчували себе його корінним населенням. У мене було багато друзів, навчалася я в престижному ліцеї, а батьки досягли певних успіхів на службі.

Та в лютому 2014 року збройна агресія Росії поставила крапку у спокійному й безтурботному житті. Прийшли російські загарбники, які відкрито, нахабно, незважаючи на міжнародне право, конвенції та дружні угоди між Україною та Російською Федерацією, забирали українські землі. Ми з мамою були вдвох, в цей час тато брав участь в операції «Океанський щит», з осені 2013 р. по весну 2014 р. він знаходився у плаванні на флагмані Військово-Морських Сил України «Гетьман Сагайдачний» під егідою НАТО. І він, і його побратими дізнавалися про те, що відбувається в рідному Криму, листуючись з рідними. Вони навіть уявили не могли, наскільки все серйозно. Ми ж із мамою, будучи без рідного чоловічого захисту, підтримували одна одну як могли. Це були страшні часи, коли мені доводилося йти до школи, а мамі на роботу повз «зелених чоловічків» зі зброєю. Жахливі відчуття, які неможливо передати: засинаєш, не знаючи, що буде завтра. Ми з нетерпіння чекали на повернення батька, яке мало відбутися у березні. Його та побратимів на кораблі мали зустрічати в Севастополі, з почестями, як героїв. Але, з батькових слів, коли

корабель почав наблизатися до українських вод, їм дали зрозуміти, що для їхньої безпеки та безпеки флагмана, краще буде зробити висадку в Одесському порту, і вже звідти самим, не привертаючи уваги, добиратися на півострів.

У той же час, сам півострів, а точніше, більшість його населення, підтримали окупацію. Всюди вивішувались російські триколори, відбувалися мітинги з гаслами «Крим – це Россия», було вимкнене українське телебачення. Навіть у моєму ліцеї вчителі, які вчили нас бути справжніми патріотами і говорили: «Я виховаю з вас таких патріотів, що ви, стоячи на колінах о 00:00, разом з радіо будете співати український Гімн з рукою на серці!», – почали здавати свої проукраїнські позиції. Якось учні зібрали у спортивній залі і, попросивши з розумінням поставитись до ситуації, змусили ліцеї попрощатися з українською символікою.

Але зовсім з іншим настроєм залишилися українські військові. Вони, як справжні патріоти, не здавалися і боронили до останнього свої військові частини, часто-густо без зброй, просто закриваючи собою прапор своєї країни. Навіть російські загарбники поставилися з повагою до стійкості українського війська. Саме Новофедорівка відзначилася тим, що в перший день інтервенції наша Сакська морська авіаційна бригада буквально під прицілом окупанта змогла вивести авіаційну техніку з півострова на материкову частину, без дозволу на те вищого командування.

Було проведено референдум, за яким півострів Крим значився вже, як територія Російської Федерації. Та це не стало остаточним кінцем у цій історії. 8 квітня українські військові, які залишилися вірними Батьківщині, мали залишити все, і, не знаючи своєї подальшої долі, вирушили на зустріч новому життю. Саме за 2 дні до від'їзду між російськими окупантами та двома українськими військовими (які були друзями нашої родини) відбувся конфлікт, що завершився першою жертвою неоголошеної війни – вбивством офіцера Станіслава Каравеєвського. Незважаючи на те, що офіцер намагався втекти, його переслідував озброєний російський військовий. Гонитва скінчилася вбивством, двома пострілами впритул, на 5 поверхі (що на 2 поверхах вище від нашої квартири), за декілька кроків від його сім'ї. Покійний був гарним другом, батьком двох дітей та гідним військовослужбовцем. Інший товариш від переслідування сховався в нас у квартирі, та вже через кілька хвилин до нас увірвалися російські військові зі зброєю, і вивели його. Ще кілька днів потому ніхто не міг дізнатися його точного місцезнаходження. Говорили, що його, начебто, забрали на допит до Севастополя. І ми, і його сім'я сподівалися на краще.

Тоді все це нагадувало страшний сон. Ми були змушені прощатися з усім, до чого так звикли. Друзі казали: «Політика розділила нас лише територіально, але всі ми залишимось друзями, не дивлячись ні на що!», – і

тільки зараз розумієш, що то було ніщо інше, як просто теплі слова, які в ту мить хотілося почути.

Якийсь час мені довелося жити окремо від батьків в Запорізькій області, з бабусею та дідусем. Там я закінчила 6 клас. У цей час мама й тато були в Миколаєві, займалися пошуками нового житла, нової школи, робили все можливе, щоб коли родина об'єднається, ми знову мали спокійне і безтурботне життя.

Зараз ми живемо в Миколаєві вже 4 роки. У новій школі мене не одразу прийняли тепло. Здавалося, що вчителі з проросійськими поглядами переслідували мене, а однолітки були не раді новому члену «класної родини». Після року навчання там, батьки, порадившись зі мною, вирішили, що змінимо школу.

Складно передати, як тоді було важко. Усі ці події, часті різкі зміни в житті давалися мені складно. Важливо було зрозуміти, що не тільки я втратила дім, друзів, однокласників, улюблений ліцей. Цього всього позбулися і мої батьки, яким теж було непросто. Усі ми заспокоювали себе тим, що таким є життя військових. Раніше вони тільки так і жили. Усе треба сприймати так, як є, і сподіватися на краще. Усьому всій час.

Тепер я навчаюся в 10 класі Миколаївського юридичного ліцею, маю однокласників, майже кожного можу назвати своїм другом. І нарешті, я натрапила на тих вчителів, що виховують в учнях патріотизм, любов до рідного краю, держави, взаємодопомогу та взаєморозуміння.

Складні часи не скінчилися. На території України війна триває не один рік – тепер уже Схід України, який намагаються захопити російські окупанти. На щастя, у нас є кому боронити рідну землю. Люди, що мають за справу честь і гідність ледь не щодня здійснюють подвиги, ризикуючи своїм життям на користь держави. Вони всі – наші батьки, діти, брати й сестри, друзі. Вони з різних регіонів країни, різні за віком, різні за по-кликанням, але ніщо з цього всього не заважає їм залишити свої сім'ї, затишні домівки, роботу, і стати на захист спокою і миру, не боячись за своє життя.

Саме таким є мій батько. Деякий час я з мамою була вдома без батька. Голова нашої сім'ї не зміг всидіти дома, коли на сході країни війна. Це також одна з надзвичайно неспокійних сторінок нашого життя. Під час розмов по телефону, він розповідав небагато: його можна було зрозуміти – не хотів, щоб ми хвилювалися. Адже дуже сумно стає, коли тільки уявляєш, як там у холодні зимові ночі чи спекотні літні дні справжнім героям доводиться стояти на варті миру, аби завтра війна не прийшла у ваш дім, і його у вас не відібрали.

«Війни прокляті матерями», казав Горацій, і, безперечно, він мав рацію. Гинуть невинні люди за інтереси інших, найстрашніше, кожен тут безпорадний і мало що може змінити. Ми, безумовно, пишаємося тими,

хто захищає нашу Батьківщину до останнього. Та все, що ми можемо – це дарувати свою любов та підтримку тим, хто захищає твій спокій та вірити, що незабаром війна скінчиться, усі повернуться додому живими й здоровими героями, а український синьо-жовтий стяг замайорить під мирним небом.

Щоденник війни

Іванченко Сніжана

Зараз Україна проживає одні із найважчих часів. Саме в ці дні можна показати, який ти патріот своєї країни. Ми, українці, пережили Євромайдан, а тепер переживаємо війну. Війну на Сході, жорстоку, несправедливу. Для мене все розпочалося з Майдану. А потім тато пішов захищати нашу Батьківщину...

Знайомтесь з татом. Це мій герой

Я хочу розповісти про свого тата, Іванченко Олексія Сергійовича, який служив в армії, і пішов на війну за соборність України. Отож, даймо познайомимось із ним. Олексій Сергійович молодим був призваний до армії. Під час проходження служби отримав травму голови. Після такої травми не всі люди можуть вижити, але мій тато сильний, він зумів. Після повернення додому до моєї бабусі, на згадку про свій батальйон «Змій» він набив татуаж – меч, на якому висить череп, а по ньому сповзає змія. Після цього тато зустрів маму, з'явилася я.

Скрутні часи для України

У 2013 році почався Майдан. Незважаючи на те, що там гинуло багато людей, мій тато був там кожного вечора. Він брав маму із собою, ні, навіть, мама йшла з ним тому, що хвилювалася за нього. Мене ж вони не брали, тому я зоставалась приглядати за молодшим братиком, Сергійком. На Майдані завжди було багато людей, там мої батьки познайомилися із відомою співачкою Русланою Лижичко та боксером Віталієм Кличком, який зараз є мером м. Києва, та зустріли багатьох нових і старих друзів. Вони із усіма будували барикади й зігрівалися, танцюючи під пісні, які співали разом. А в цей час ми з братиком дивилися програму «Новини» і хвилювалися за батьків. Наприкінці лютого 2014 року все закінчилось, але розпочалися ще складніші часи. Почалася війна.

Війна на Сході

У нас з Сергійком був звичайний день, але у наших батьків був дуже схвильований та збентежений вигляд. Ми не розуміли, у чому справа, чому вони такі. Пізніше я дізналася, що тата скерують в зону АТО. Він був командиром машини БМП. Спочатку звідти йшли звістки від тата, що йому вночі дуже холодно спати, тому що не було теплого одягу та спальників. Коли ці спальники привезли, то виявилось, що в обмеженій

кількості (тільки командирам). Хоча ночі були дуже холодні, але тато віддав свій спальник своїм підлеглим. Татуся перевели у «гарячу точку» – село Піски. Там залишалося чимало місцевих жителів, які не захотіли або не мали куди виїжджати із небезпечної місця. У багатьох з них не було продуктів харчування та одягу, тому волонтерську допомогу тато виділяв ім сам. З його слів: «Кожен день в зоні АТО – це подвиг. Ти вижив – ти герой».

Притулок для кицьки

Коли тато приїхав до села Піски, він знайшов чотирьох котів. В одному з них були перебиті усі лапи. Люди, які жили там, сказали, що перед татовою бригадою тут була інша і цей кіт був її улюбленицем. Одного разу командир бригади підірвався на міні з цим котиком, тому його лапи неправильно зрослися. Він ходив, перебираючи з однієї лапи на іншу, наче крутив педалі на велосипеді тому його назвали Велосипед. Тато дуже любив цього котика (він став тепер його улюбленицем), тому під час відпустки він привіз його додому. Ми дізналися, що це не кіт, а кішка, тому тепер вона Ліса – від слова «велосипед».

Не його вина, що вони померли!

Тато зі своїми підлеглими роздивлявся будинок, у якому бійці повинні були жити. Коли спустилися до підвалу, то знайшли цікаву знахідку – малих кошенят з мамою-кішкою. Але кішка була вже мертвa. Її прибило каменем. Мабуть, під час обстрілу. Кошенята гралися цілими днями, тато навіть хотів їх забрати додому, але у нас уже було дві кішки. Оскільки котики були замурзані через постійне перебування у підвалі, то один із воїнів вирішив їх помити. Він не зізнав, що кошенята в малому віці не можна мити, їх вилизує мати-кішка і зігріває своїм теплом. Отже, після того, як їх було вимито, вдалося вижити лише двом, решта – замерзли. Улюблене кошеня моєї мами померло, тому вона зненавиділа чоловіка, який зробив це. Тато говорив: «Не його вина, що вони померли! Це моя вина, я повинен був сказати!».

Повернення додому

Батько повинен був приїхати додому вже давно, але, не дивлячись на обіцянки, його не відпускали. Одного дня разом із механіком-водієм та ще з трьома воїнами він поїхав перевіряти пости. Ось вже майже підійшли до блок-посту і тут – «Ба-бах!» – вибухнула міна, машину почало кидати з боку в бік і тато, як досвідчений водій, викрутів кермо і зумів врятувати життя своїм пасажирам. Але кожен з них отримав травми.

Тато пожертвував своєю спиною, тому тепер йому дуже важко ходити і не можна підіймати важкий вантаж.

Зараз татусь із сім'єю, але ніколи не забуває про своїх підлеглих, від-відує і допомагає їм. А до тих, хто вже на тому світі (таких у нього було дуже мало) приходить на могилу і віддає пошану.

Я вважаю свого тата хорошим командиром, тому що в його бригаді більшість людей залишилися живими. Він рятував життя і людям, і тваринам. І, без перебільшення, мій тато – справжній герой нашого часу.

Сухі квіти

Скишляк Ірина

Надворі тихо завивав вітер. Краплі дощу гучно били по шибках. Розхристані дерева згинались донизу, ніби поклонялись комусь. Місто було охоплене мороком і журбою. На мокрих вулицях гудів вітер. Тужило усе довкола, немовби щось відчувало.

У маленькій кімнатці квартири на дев'ятому поверсі палало світло. Воно було не надто яскраве, просто кидало тінь на стіну. Дерева, які росли одразу за вікном, малювали цікаві фігури на бузкових шпалерах. На маленькому ліжечку лежала крихітка. Її кучері симетрично й охайно розповзлись у ліву та у праву сторону, ніби хтось їх спеціально розклав. Оченятка були заплющені. Довгі закручені вії час від часу мрежились. Напевно, маленька бачила щось у своїх снах. На столику лежав альбом та з десяток хаотично розкладених олівців. А також фото у рамочці. На ньому вона і татко. Вони разом відпочивають на морі. Біля фото лежав татковий годинник. Стрілки на ньому давно зупинились і показували 11:00. Мала дуже любила непарні цифри, оскільки її здавалося, що вони приносять щастя, а парні асоціювалися для неї з чимось поганим.

Катеринці було 10. Вона навчалася у п'ятому класі. П'ять разів на тиждень дівчинка відвідувала заняття із художньої гімнастики. Вона вже не один раз брала участь у всіляких конкурсах та змаганнях. У її кімнатці навіть було коронне місце, яке вона постійно поповнювала новими медалями та грамотами.

Бабуся завжди готувала Каті сніданок. Вона жила з ними з того часу, як Катиного тата забрали на війну. Він працює там лікарем. Допомагає, рятує життя. Дівчинка дуже ним пишається. Уже як два роки. Мама весь час на роботі, працює хірургом. Завжди страшенно втомлюється. Катя розуміє, хоча й сумує через те, що так рідко її бачить.

Дівчинці ніхто нічого не говорив, але місяць тому вона випадково підслухала розмову мами та бабусі. Дівчинка не любила підслуховувати чужих розмов, але вони говорили занадто гучно, було чути аж до її кімнати. Та й тим паче, говорили про татка.

«Із ним немає зв'язку вже цілий тиждень. Останній раз я розмовляла з ним перед тим, як він мав іти на огляд. Учора мені повідомили телефоном, що він безвісти зниклий».

Ці слова крутились у голові малої весь час. І зранку, і вдень, і вночі.

«Що, татка уже немає?», – думала Катя, говорячи до іграшок та плачу-чи у своїй кімнаті. Але мамі нічого так і не сказала.

Пройшов цілий місяць. Постійно сумна та втомлена мама не говорила з Катею про тата. Та вона й не знала, як сказати, що її улюблений татусь

зник. І, можливо, назавжди. Що про нього нічого не чути ось уже як два місяці.

Дівчинка якраз готувалась до змагання. Цього тижня вона кожного дня займалась у залі. Тренування були жорстокими. Максимальна розтяжка всього тіла, напружені стрибки, складні трюки. До того ж, сувора дієта. Нічого солодкого та шкідливого.

Катерина завжди категорично дотримувалась усіх правил, бо mrяла стати відомою гімнасткою. Її дуже подобалась Анна Безсонова, вона на неї рівнялась та mrяла про ті ж нагороди і титули.

Настав день змагання. Це було 17 грудня. Дівчинка, прокинувшись о 6 ранку, встала на коліна, дісталася із полички образок, і, дивлячись на нього гарячими та повними сліз очима, почала молитись.

«Боже, я знаю, що ти мене чуеш. І знаю, що бачиш. Ти кожного ранку приходиш до мене. Стой біля ліжка та намагаєшся розбудити. Але бабусі це виходить краще, аніж тобі. Бо вона кричить ще з кухні, щоб я прокинулась, а ти мовчиш. І от зараз я боюсь тебе дещо спитати, бо не хочу знову почути тишу. Боже, не подаруй мені сьогодні перемоги, а поверни тата. Мого найріднішого, найкрасивішого, наймужнішого. Я хочу, щоб він носив мене на руках по всій квартирі, щоб щонеділі готував мені сирнички, щоб сміявся, перевіряючи мое домашнє завдання, щоб цілував тихенько маму, думаючи, що я нічого не бачу. Просто поверни. Не забудь. Я знаю, що у тебе багато справ. Запиши собі десь у блокнотик. Будь ласочка. Я чекатиму».

Дівчинка потягнулась, взулась у свої улюблені тапочки із Суперменом і почимчикувала до кухні. Там вона побачила бабусю. Вона стояла та дивилася у вікно.

«Бабуська, зроби мені вівсянку із яблуком та курагою. Тільки ти вміеш готувати її так смачно».

Бабуся не оглянулась.

«Бабусь?», – трохи стищеним та спантеличеним голосом повторила Катеринка.

Бабуся трохи сполохнула на онуку і сказала, що не почула, як вона зайшла до кімнати.

Дівчинка побачила на бабусиних очах слізози. Виснажені очі видавали безсоння.

«Щось трапилось?», – схвильовано запитала мала.

Жінка вагалась, але все ж розпочала розмову. Сказала, що вчора вночі зателефонували мамі. Сказали, щоб вона терміново поїхала в одне місце.

«Щось із татком?», – прокрутівши у своїй голові ті самі підслухані слова, запитала дівчинка.

Бабуся не сказала ні слова, тільки притулила до себе маленьку голівоньку та заплакала. Потім поцілувала малу у носик, примусила себе усміхнутись та пішла готувати вівсянку.

Змагання. Спортивна зала. Сотні глядачів. Батьки очікують виходу своїх чад на сцену, крутяться із боку на бік. Хвилюються ще більше, аніж діти.

Галина Петрівна сидить на п'ятому ряді, це якраз на рівні сцени. Звідси буде добре видно Катеринку. У доглянутих руках світлина сина. На ній він ще зовсім маленький. Тримає її за косу. У молодості у неї було розкішне довге волосся. Це вже потім вона обрала для себе каре. «Максимку тут тільки п'ять», – подумала жінка, і з очей покотилася слізоза, потрапивши на фото.

Олені зателефонували о другій ночі. Сказали терміново зібратись. Вона повинна негайно поїхати до лінії фронту. Її та ще двох інших жінок туди відвезуть машиною. Цю інформацію не можна розголошувати. Усе секретно. Поки.

Дорогою Олена постійно думала про те, що відбудеться цього дня. Чому їм нічого не сказали, не попередили ні про що? Куди везуть? Неваже на... опізнання? Після цієї думки у горлі стало сухо, важка кулька стиснула легені та на декілька секунд перекрила дихання. Тільки не це.

На руці – срібна обручка. Максим, як і вона, не любив золота. Обожнював мінімалізм. Тому і срібна. Вони познайомились на третьому курсі медичного університету. Вона завжди хотіла стати хірургом, а він – кардіологом. От і стали. Обоє закінчили університет із червоними дипломами, влаштувались на роботу, а через декілька років з'явилась маленька донечка. Два роки тому його та ще одного лікаря з обласної клінічної лікарні м. Києва забрали на Схід. Інший лікар зробив собі якусь там довідку і не поїхав. А Максим не зміг. Сказав, що рятувати життя – то його обов'язок, і він не може від нього відмовитись.

Олена витягнула з-під блузки круглий кулон, зняла із шиї та відкрила. У маленькому колоні крихітне foto двох її найдорожчих людей. Вона завжди дивиться на ці foto перед операціями. Це додає їй сили і віри у те, що все буде добре. Але що буде сьогодні, жінка не знала. Навіть не відчувала. Страх здушив її горло, що й говорити не могла. У голові були тільки спогади і згадка про засохлі квіти у вітальні, які вона забула викинути у сміття.

Катеринка повернулась із бабусею додому. На шиї медаль за перше місце, м'яка іграшка та пакет її улюблених кислих яблук. Дівчинка очікувала побачити маму, але її й досі не було.

Зайшовши у свою кімнату, мала ще раз подивилась на foto тата, а потім на образок, до якого молилася зранку.

«Ти, мабуть, не там собі плюсик поставив», – сказала Катя із сумним обличчям.

Це була уже ніч, адже змагання завжди тривають доволі довго, та ще й добиратись потрібно через усе місто. Мала охайнно скинула білий

гольф, чорні матові лосини, ще раз поглянула на фото тата і лягla у своє тепле ліжечко.

Сьогодні їй снилось море, теплі хвилі, які вдаряються об ноги, веселі продавці пахлаві і квасу, чорношкірі, які пропонують із ними сфотографуватись. А ще їй сниться татко. Він цьомає малу у носик, тепло обіймає та підносить на руки.

Катеринка ще не відкрила своїх очей, кольоровий сон потроху зникав, а вона так не хотіла повернутись у реальність. Хоч трохи побути із татком. Дівчинка із заплющеними очима повернулась у бік дверей, вона почула кроки. Почула запах, прислухалась до дихання. До малої хтось наблизився. Але у неї ще залишилось декілька секунд сну, а там тато...

«Мала, прокидайся! На годиннику вже одинадцята!».

Катя перелякано розплющила очі. На рівні її очей були великі зелені очі тата. Він повернувся.

«Мій. Тільки мій», – із широкою усмішкою промовила мама і ледь не задушила тата в обіймах.

Того дня, коли він ввостаннє розмовляв із Оленою, їх забрали у полон. Довгих два місяці він щодня думав, що бачить захід сонця востаннє. Йому та ще двом військовим пощастило. Їх обміняли.

Тепер вдома замість засохлих квітів у вазі стоять свіжі. На поламаному годиннику так і залишилась щаслива для родини 11 година. Усі активно готуються до свята. Бо скоро у Каті з'явиться той, із ким вона щодня буде грatisь.

Пробач мене, татку...

Константінова Юлія
м. Львів

Б'юсь об заклад, що кожному з нас, хто пережив шкільні роки, відоме те трепетне відчуття, коли настає свято останнього дзвоника: трохи тужливе, солодково-переможне і світле. Для мене цей день завжди був особливим, адже після урочистої лінійки, як винагороду за закінчений «на відмінно» навчальний рік, я отримувала від мами прогулянку мрії: каруселі, забави, повітряні кульки і, звичайно, нескінченний запас морозива. Все ж, найбільшою радістю для мене, маленької синьоокої дівчинки із русявими косичками, була святкова прогулянка із татом. Майже усе мое свідоме дитинство він провів на заробітках за кордоном, тому розлуки були тривалими, але ті лічені дні, які нам, все ж, вдавалося проводити разом, були надзвичайно емоційними, теплими і веселими.

Якось батьків черговий приїзд на Батьківщину випав саме на закінчення навчального року. Тоді вперше ми разом із татом та моєю найкращою подругою-однокласницею пішли гуляти містом. Батько був як ніколи турботливим і щедрим: ми каталися на всіх найкращих атракціонах, ласували найсмачнішими солодощами. Він випромінював радість. А мене переповнювала шалена гордість за те, що він дарує нам таке особливе і неповторне дитяче щастя. За те, що я крокую широкими вулицями, тримаючи його за руку. За те, що він мій ТАТО. Напевно, це єдиний яскравий спогад, який залишився мені на згадку про ті безтурботні часи.

Чому єдиний? Відповідь на це питання навряд когось здивує. Арифметика дорослого життя цинічна і до болю проста: є мама, є тато – їх двоє. Коли з'являється хтось третій, комусь неодмінно випадає участь бути зайвим. У нашому випадку, зайвою виявилася мама. Відтак, по замовчуванню, і ми з моєю старшою сестричкою (як завжди голодний / потребуючий навчання / одягу / дівочих дрібничок і ще купи інших речей додаток). Батько знайшов іншу жінку. Чи кохали вони один одного? Певно, будучи у четвертому класі, мене це мало хвилювало. Натомість, мій ще такий наївний і не підготований до жорстокості світу розривало на частини від питань «чому». ЧОМУ:

- Мама вночі постійно плаче?
- Ми перестали дзвонити до татка і писати йому листи у теплі краї?
- Чому він нас покинув?

Мама казала, що татко, вочевидь, нас не любить, і більше не прийде. Мое нерозуміння поступово перетворювалося на глибоку образу, а серце наповнювалося праведним гнівом. Одного разу, коли батько зателефонував нам, я підняла слухавку і попросила, щоб він більше ніколи сюди

не дзвонив, бо він зробив боляче мамі. Тоді здавалося, що цей вчинок робить мене справжньою поборницею справедливості, і я пишалася тим, що змогла (хоч якось) захистити маму. Це була наша остання телефонна розмова.

Минали роки, і наша внутрішня сімейна трагедія стала лише безосoboю частинкою сухої статистики: 44,5% подружніх пар в Україні розлучаються. Час притупив бурхливі емоції та переживання. У мене залишилося лише величезне розчарування в усіх представниках чоловічої статі та болючий рубець, який мимохіт ятрився щоразу, коли я бачила щасливі родини своїх однолітків, як люблячі татусі забирали зі школи своїх донечок і як танцювали з ними на випускному вечорі. Я дорослішала. Я навчилася приймати життя таким, яким воно є, змирилася з тим (хоча й не без зусиль!), що, на жаль, клятва бути разом до кінця своїх днів не завжди під силу нам, простим людям, тому часто-густо доводиться шукати своє щастя десь на стороні. Я більше не злилася. Я лише хотіла, щоб тато одного разу все ж згадав про мене, дізnavся про те, якою я стала, похвалив за мої успіхи та досягнення. Я так чекала на його телефонний дзвінок...

Звістку про батька я отримала у серпні 2014 р. «Юленька, ваш папа погиб на Донбасі. Сочувствуєм, держитесь», – таким було повідомлення від моєї двоюрідної сестри із Росії. Кров у жилах захолода. Перечитала ще раз. «Папа», «погиб», «Донбас». Цей пазл зовсім не хотів складатися в моїй голові. Все відавалося якоюсь нісенітницюю, помилкою, злим жартом. Мій тато ніколи не бував на Сході, і, тим більше, не міг там загинути. Я довго не наважувалася почати розмову про це зі своєю мамою. Та все ж, набравшись сміливості, запитала: «Це правда?». У відповідь лише декілька хвилин повної тиші, яка перетворилася для мене у вічність. Вона огортала мене, поглинала, відбивалася дзвоном у вухах і душила горло слізами. Це було найстрашніше в моєму житті очікування. «Доню, ми не хотіли тобі казати, бо не були впевнені...». Мій світ вибухнув і розлетівся на мільйони дрібних частинок. У той момент для мене вже не існувало нічого навколо, окрім жахливої, болісної та нищівної правди – тата більше немає. З отриманням цієї фатальної звістки, моя буденність стала страшним сном. Здавалося, що час зупинився, і я живу в одній суцільній страхітливій добі. Так хотілося прокинутися і полегшено видихнути, що це все було лише нічним жахіттям. Однак, доля приготувала для нашої родини виклик. Ми прийняли його.

«Терористи», «сепаратисти», «обмін тілами» – цей моторошний лексикон став звичним у наших сімейних розмовах. Виявилося, що мій батько був бійцем Добровольчого корпусу «Правого сектору» та активістом Революції Гідності. На Схід поїхав майже одразу після початку російської окупації. Того фатального дня їхня група іхала на спецзавдання – обмін

полоненими. Бронежилетів не видали. Просто десь там, у верхах, якісь нелюди знали, що їхня команда бійців повинна стати розмінним м'ясом. Мій тато був водієм автобусу, на який уже чекала засідка. Першим прийняв на себе обстріл.

Це було справжнім торжеством для терористів, адже їм вдалося розстріляти «ласій шматочок» – групу, що потрапила їм на гачок, вже давно прославилася у сепаратистських колах як така, що «наривається». Бал Сатани. Феерія цинічності. Епопея звірства. Терористи розкинули тіла навколо автобусу, який після обстрілу був більше схожим на решето, і не придумали нічого кращого, як зняти глузливе відео і «викинути» його в Інтернет. «Доню, краще не дивися, не ятри себе». Застереження мами мали сенс, але я знала: я мушу це побачити. Я повинна переконатися, що це правда. Понівечені тіла, в яких вже залишилося мало людського. Суцільне криваве місиво. Але ще менше людського в самих терористах. «Так буде з кождым», – з цинічною гордістю каже один із ДНР-івців. Я додивилася відео до кінця, але батька так і не побачила. Дивлюся вдруге, втретє, вчетверте. Вглядяюся у кожне обличчя і щоразу здригаюся від жаху. Клікаю на паузу. Такий до болю знайомий овал лиця. Так. Ось. Він. Мій тато, якого я так чекала, хотіла обійтися. Тепер він в обіймах смерті. Нелюди-сепаратисти тримали його та тіла інших загиблих у великій помійній ямі (це при тому, що спека сягала майже 30 градусів!). Віддавати рідним не хотіли, адже бажали отримати за мерців кругленьку суму викупу. Після тижневих перемовин із терористами, батькове тіло вдалося повернути. Я не бачила його на власні очі, адже до рідного міста його привезли у цинковій труні, однак люди, що здійснювали обмін, сказали, що у його грудях була величезна, майже наскрізна дірка. Що хотіли показати цим терористи? Вийняти серце? Бісове поріддя, та хоч вийміть серця всього українського люду, вам ніколи, НІКОЛІ, не знищите нашого духу, волі, любові до життя і Батьківщини!...

Напевно, для мене найважчим у цьому жахітті було побачити мою стареньку, 81-річну бабусю, якій серед ночі терористи подзвонили з батькового телефону і почали лайлівими словами ображати її, мого тата і український народ загалом. З бабусею я не спілкувалася з часу розлучення батьків. А тепер ми сидимо, обійнявшись, немов самотній маленький острівець в бурхливому океані сліз. «Ходімо, щось покажу», – каже старенька. Ідемо до татової кімнати. «Він жив у мене тривалий час перед тим, як відправитися на Схід». Робимо декілька кроків до старенької шафи. Біля дзеркала на ній стоять вкриті порохами, пошарпані весільні фото бабусі та дідуся, які старі марки і конверти. Мій погляд зупиняється на одній фотографії. Я у гарній сукні. З чудовою зачіскою. Поряд сестра, ми посміхаємося і обіймаємося. Це фото з моого випускного вечора у дев'ятому класі. «Він щодня цілавав його наніч і бажав вам гарних

снів». Я дивлюся на бабусю і відчуваю, як мене накриває нова хвиля сліз. Хвиля болю, розпачу. Непоправної втрати, недосказаних слів. Чому всі ці роки пройманули так швидко? Чому ми змарнували стільки часу, який би могли провести разом? Чому нам не вистачило духу і сміливості просто подзвонити одне одному і сказати: «Доню, я тебе безмежно люблю!», «Татусю, я тебе пробачаю!»?! Тепер ці слова зриває з моїх вуст лише вітер, коли приходжу на цвинтар до татової могили. Але я знаю: він мене чує. Він теж шкодує, що не зміг обійняти мене на прощання. І десь там, на небесах, чекає на мене, щоб гуляти, тримаючись за руку, і їсти морозиво, як тоді, у дитинстві.

Мій тато загинув 12 серпня 2014 року поблизу залізничної станції Мандрикине. В день народження моєї старшої сестри. Разом із батьком в тому фатальному автобусі було вбито ще 11 осіб, в тому числі його найкращий друг. Мого тата і дядька Володимира поховали поруч один з одним. Вони були першими бійцями на Алєї Слави на нашому місцевому кладовищі.

Зараз мені 22 роки. Місяць тому в мене було весілля. І більше за все на світі у цей день я мріяла про те, щоб тато провів мене до вітваря і станцював зі мною повільний танець. Але, насправді, він подарував мені дещо більше, аніж просто весільний презент – це мирне небо. Подарунок вартістю в життя: мого батька і ще десятків сотень наших батьків, братів, чоловіків, рідних і товаришів.

Все ж, я не хочу, щоб це була розповідь лише про ту війну, яка щодня і щохвилини нещадно забирає найцінніших і найближчих для нас людей. Нехай це буде історія про прощення і його незображену силу. Воно змушує відкинути зброю. Воно відроджує надію. Змінює життя. Повертає людяність.

Прошення робить нас сильнішими від смерті.

Спи у мірі, татусю...

Про Людяність

Лисенко Валерія
м. Лисичанськ (Луганська область)

Думаю, для початку, треба познайомитись. Мене звати Валерія, і я довго не могла зібратися з думками, щоб почати описати те, що я бачила. А бачила я саму війну, пережила також смерть близьких друзів. І все це – разом зі своєю сім'єю.

Моя мати-співробітник Служби цивільного захисту, тож захищає мирне населення – її обов'язок.

І знаєте, коли ти про це читаєш або чуєш від інших людей, друзів, знайомих – це одне, але коли твоя рідна мати знаходиться у зоні постійних обстрілів – це дуже складно вмістити і тим паче вгамувати у себе в голові. Завдяки її роботі, для мене і моого брата з дитинства було звичайним те що, попри всю значимість родини, робота була не менш важливою. І досі її дуже складно поєднувати сім'ю з робочими обов'язками. Та це ніяк не вплинуло на наші стосунки, де кожен ставиться з повагою та невиразною любов'ю одне до одного. Не дивлячись на постійний брак проведеного часу з мамою, я з повагою і розумінням ставлюсь до будь-яких її рішень і, тим паче, до роботи.

Не можу сказати, що твое життя у цю мить якось сильно змінюється, скоріше не життя, а ти сам. Моя сім'я – це я, брат і мати, тож коли вона була на війні, в мене залишався лише брат. Ви скажете: «Неправильно так казати, адже мати просто була далеко, але вона у вас була». Ні. Мобільного зв'язку майже ніколи не було, а коли він був, то єдине про що ти хочеш дізнатися – жива вона чи ні.

Ти починаєш думати не про те, чи поїла вона, чи тепло вдягнена, бо єдине що тебе турбує – це її життя. І саме в цей час ти відчуваєш, наскільки тобі не вистачає цієї людини поруч. Тобі потрібна її підтримка і можливість просто чути її голос, бачити посмішку на обличчі, коли вона повертається ввечері з роботи. Той факт, що в тебе немає можливості обійняти її і розповісти про те, як пройшов твій день, дізnavшись водночас, що було в неї – викликає відчуття моторошного страху. Як кажуть в народі: «Такого і ворогові не побажаєш».

Знаєте, все не так і погано, бо людині властиво знаходити щось хороше у будь-чому, навіть у найжахливіших речах, навіть у війні. Коли поруч зі мною був лише брат, ми переоцінили ставлення один до одного. Бо до війни ми, як і всі в нашому віці, дуже часто сварилися. Війна відкрила нам очі одне на одного, надавши змогу чітко встановити, що для тебе важливіше: брат чи колишні образи. З того часу і по сьогодні він став для мене не просто братом, ма незамінною опорою і другом. Після того як

мама повернулась додому, поранена і з порожнім поглядом, всі ми стали по-іншому ставитися одне до одного, і в цілому до життя. Немов ти змінюєш ставлення до оточення і дивишся на все під іншим кутом. На першому місці у тебе опиняються рідні люди. Це здається банальністю, але згадайте ваше постійне життя: через буденність, ти і не замислюєшся, яку важливу роль у твоєму житті відіграють рідні. У моєму випадку, ситуацію змінила війна, і сам цей факт став одним із небагатьох позитивних явищ, які через неї можуть трапитись. Заохочую вас частіше думати про близьких людей і нагадувати їм про те, як сильно ви їх любите. Колись ви не зможете цього їм сказати, і запевняю вас: це стане найбільшою річчю, про яку ви будете шкодувати у вашому житті.

З часом, коли друзі, однокласники і звичайні знайомі дізнавалися про її вчинок, то їхня реакція мене дещо здивувала. Для мене це було зрозумілою річчю: при військових діях у нашому місті, інакше й бути не могло. Втім, для інших це було чимось геройчним і викликало подив, захоплення і, звичайно, безліч запитань.

Та все не так гарно, як здається. Багато хто з людей осуджує її і ставиться до цього дуже скептично, кажучи, що вона не повинна була залишати сім'ю і дітей. Було безліч суперечок та нарікань. У такі міті особливо важливою стає сім'я, де тебе зрозуміють і приймуть твоє рішення, яким би воно не було. Я пишауся тим, що ми змогли не тільки зберегти ті стосунки, які в нас були, а й удосконалити їх.

Без змін в суспільстві у цей важкий для всієї держави час не обійтися.

Мене дуже вразило те, як змінилися люди навколо. І, на жаль, ці зміни далеко не завжди в кращий бік. Можливо, люди не змінилися, а просто показали свою справжню сутність. У свою чергу, змінилося і мое ставлення до них.

Наприклад, коли 2014 року я пішла до школи, найпопулярнішим питанням при знайомстві або просто під час бесід, де кожен розповідав щось про те, як він провів літо, було: «А ти за кого?». І, знаєте, коли думки людей не співпадали, або якщо твоя відповідь хоч чимось не подобалася твоєму співрозмовнику, то хорошого ставлення до себе можеш не очікувати. І таким чином вже в жовтні майже у кожній школі були групи «хто за кого». Єдине, що я відповідала, коли це питання адресувалося мені: «За мир і за людей». Я до цього часу намагаюсь донести думку, що не важливо, якою мовою ти розмовляєш, де живеш і які новини дивишся, найважливішим повинно бути те, що ти – людина. У кожного з нас має бути власна думка, яка не залежить від оточення, суспільства, держави. Кожна людина – особистість, з власними поглядами і міркуваннями на ту або іншу тему. Потрібно вміти розуміти і з повагою ставитися одне до одного.

Хочу розповісти вам приклад з власного життя, під час військових дій у м. Лисичанську. Перша ніч у підвалі. Ти – наляканий і не знаєш,

чого очікувати. І, чесно кажучи, ніхто й уявити не міг, що підвал стане домом більш, ніж для п'ятдесяти чоловік на тиждень. Та зараз не про це. Найбільше мені запам'яталося два випадки, і зараз ви зрозумієте, чому саме вони.

У першу ніч ніхто не спав, але всі мовчали, і лише інколи було чути шепіт матерів до своїх маленьких дітей, які довго не могли заснути. І ось вже світало, земля продовжувала здригатися від обстрілів. Ми зі ще десятком людей були у першій, найближчій до виходу з підвалу кімнаті, тож коли ми почули чіткий і, в той же час, хаотичний стукіт в двері, ніхто не сумнівався, що це саме стукіт, а не черговий обстріл. До нас забігла молода дівчина мого віку з мамою, а на руках у них була невеличка собака.

Коли ми їх заспокоїли, вони нам розповіли, що їх не впустили в підвал власного дому через те, що вони не здавали гроші на його облаштування. Розумієте? Життя двох людей було під загрозою. Одні люди вирішили, що у них є право вирішувати, рятувати чи ні життя інших. Це абсурд. І дуже прикро, що взагалі в наш час таке зустрічається. Думали ті люди про їхню долю? Як людина може бути такою жорстокою? Тим паче, у такий час. Після цього в голові залишається самі запитання. А на душі – сором за людей, адже я теж людина, але я б так не вчинила. Та й чи можемо ми називати з впевненістю їх людьми? Сумніваюсь.

Друга історія не жорстока, але не менш пам'ятна. В підвалі нашого дому була молода пара. Жили вони далеко, і коли почався обстріл, часу бігти додому не було. Тому вони залишилися в нас. Ця пара була особлива тим, що дівчина була вагітною, до народження дитини залишалося трохи більше місяця, тож ми всі дуже переймалися цим, і піклувалися про неї, як могли. Хоча вона була чужою для нас, а ми – для неї. Після проведеного з нею за постійними розмовами часу, ми дізналися про те, що під час війни в неї помер батько. Попри пережите, зараз у неї гарна дочка і люблячий чоловік, котрий тепер турбується про них обох.

Хочу підсумувати. Істина єдина, і дуже проста: що б не відбувалося навколо, нам завжди слід залишатися людьми. Як наголошував видатний мислитель Чарльз Діккенс: «В цьому світі користь принесе кожний, хто полегшує ношу іншої людини». І навіть якщо все довкола буде горіти та руйнуватися, ти повинен зберігати свою людяність, не забуваючи піклуватися про інших. У такі буревінні часи це особливо важко, але, як відомо, чим важче – тим потрібніше це для кожного з нас.

Мій Захисник

Хорошман Марія

Захисник Вітчизни – любий тато мій.
Він серед тих, хто сміливо йде у бій.
Ти – патріот, український солдате!
Хай береже тебе Бог від куль і гармати!

На написання цих рядків мене надихнули думки про війну. Для мене є, буде і назавжди залишиться справжнім патріотом своєї країни людина, про яку йтиме мова нижче. А що означає бути патріотом? Як на мене, так це бути відданим своєму народові та Батьківщині, жити і працювати заради процвітання рідної землі.

До війни в мене було все. Я не народилась у сім'ї олігарха, але я мала двох найрідніших мені людей: тата й маму. І я була найщасливішою у світі. Ми жили досить скруто, любий татусь не міг влаштуватися на роботу, а матусі платили «копійки». Але я кожного дня бачила тата та маму. І була найщасливішою на світі. Проте, настала війна... 8 серпня 2014 року моого батька мобілізували на службу до 22 ОМПБ для участі в АТО. І наше з мамою життя кардинально змінилось... Якщо раніше новини ми дивилися побіжно, роблячи якісь справи, то зараз дивимося кожен день свіжу хроніку зі Сходу. Буденними стали щоденні звіти зі штабу АТО, але тривога за тата не покидає нас ані на хвилину. Як можна бути спокійним, коли з фронту повсякчас передають:

«...Сьогодні у зоні проведення бойових дій на Донбасі зафіксували 27 обстрілів з боку підтримуваних Росією сепаратистів, епіцентром обстрілів залишаються українські позиції поблизу Авдіївки...

...У штабі зазначають, що сепаратисти зі зброї різного калібру обстрілювали позиції українських військових поблизу шахти Бутівка, Луганська, Майорська, Троїцького та Новгородського....

...Як повідомляє прес-центр штабу АТО, сепаратисти вели прицільний вогонь з мінометів калібру 120 міліметрів та 82 міліметри, гранатометів, кулеметів великого калібру, стрілецької зброї....

...Активно бойовики використовували в промисловій зоні своїх снайперів. На лінії оборони сил АТО в районі Зайцеве противник теж застосовував міномети...

...Терористи готують на Сході масштабний наступ: за день 35 разів обстріляли українських військових...».

Переглядаєш Інтернет, а серце так і завмирає: як там мій любий, коханий тато?

Та бувають і ті короткі та найдорожчі, на даний момент, миті, коли батько повертається додому. Це незрівнянна радість для нас з матусею, адже хоч на декілька днів, але ми почуваємо себе у спокої. Можна багато про що спітати:

– Татусю, а ти боявся на війні, адже там таке пекло?

– Так, звісно. «Війни не боїться тільки дурень», – жартує тато. – А якщо серйозно, спочатку був страх, кожна людина має страх, але я швидко в гурті товаришів переборов його. Як тільки ми починаємо агресорів боятися, вони нас переможуть.

– А ворога ти бачив?

– Бувало таке, що між нами і супротивником було десь 200-300 метрів. Вони нам кричали: «Привіт!», – махали рукою, і тут же відправляли гранату з гранатомета. Ми теж не ликом шиті, відповідали «братнім привітанням», запускаючи у відповідь свою гранату.

– А чому ще точиться війна? Чи зброй не вистачає?

– Не все, донечко, залежить від солдата. Але я твердо знаю, що зброя наша – не гірша за російську, і дух наш на переважаючий висоті. А головне – солдатові завжди потрібно думати, зіставляти, аналізувати будь-яку ситуацію, миттєво її оцінювати та приймати єдино правильне рішення.

– Як треба себе поводити на війні, аби залишилися живим?

– Життя воїна може врятувати пильність, швидка реакція, якщо хочеш – «шосте» чи «съоме» чуття, а також взаємодопомога, відчуття міцного плеча бойового побратима, який з лінії вогню винесе на собі пораненого. А якщо по правді, то коли звідти бомблять, то навіть краще спітися, ніж при абсолютній тиші. Бо під час тиші не знаєш, чого очікувати, а коли бомблять, то розумієш, що нападати на укріплення ніхто не буде. І коли серйозно, доню, то який може бути сон на війні? Там сон, як у зайця, годину-другу подрімав – і вистачає.

– Що тебе найбільше вразило під час перебування в зоні АТО?

– Ніколи не забуду обстрілу з реактивних систем залпового вогню БМ-21 «Град», як після цього серце обливалося кров'ю за полеглими друзями.

– Як ти гадаєш, коли закінчиться війна?

– Я оптиміст по своїй натурі, тому думаю, що зовсім скоро...

Та все хороше невдовзі закінчується. Тато знову повертається в АТО, а ми з мамою переглядаємо моторошні новини «звідти».

«Чи змінився тато, перебуваючи на війні?», – питаютъ мене знайомі. Так, за той короткий час після демобілізації ми з мамою відчули деякі зміни в поведінці тата. Він до війни був зовсім іншим: завжди усміхнений, веселим, а зараз став більш серйозним, стриманим, навіть суворим. Іноді вночі прокидаємося від того, що він кричить, намагаємося його заспокоїти, розбудити. Побачене, пережите на війні він не може забути на вітві усні.

Так, тато змінився, але його «моральний стержень» залишився таким же, бо не зміг жити мирним життям, коли на Сході гинуть його побратими. Повернувшись туди до повної перемоги.

Інколи бувають моменти, коли тата особливо не вистачає. Такі скрутні моменти, коли тільки він може тебе підтримати. Навіть телефонні відеорозмови по вайберау не в змозі замінити ніжних татусевих обіймів.

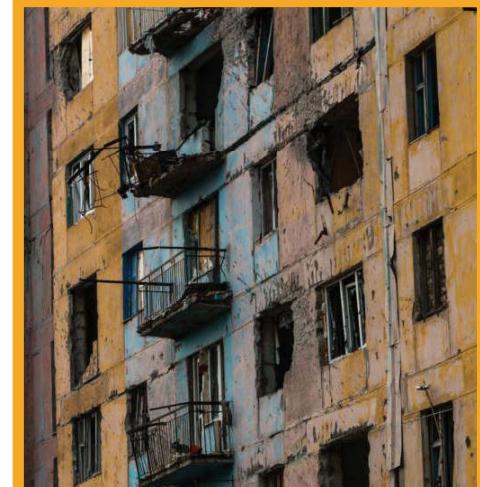
Настанок, хочу побажати всім мирного неба над головою, щоб кожна родина міцно витримала цей виклик долі, і все буде добре! Слава Україні! Героям Слава!

Чому окремі сім'ї вирішили
залишитися?

Як населення зустріло зміни
останніх років?

Чи знаходяться
після мінні поля?

Розділ 5. На межі цивілізацій: життя на лінії зіткнення

Як ЗМІ висвітлюють
події на фронті?

Яким є ставлення жителів
до протиборчих сторін?

